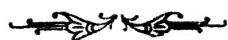


‘યઝદઝદ’

શહેરીયા રૂ

પારસીઓનો છેલ્લો શહેનશાહ,



સી શહેનશાહ ત કેવી રીતે પડી ભાંગી, અને છેલ્લો
પારસી પાદશાહ પાતાનુ રાજ અને ઝુન્ડો ખોડ કેવી
રીતે મરણ પામ્યો, તેનું સંગીત-કીર્તન.

પ્રથમ રજુ થયું

જરથોસ્તી ધર્મ ઉપર એતેકાદ વધરવનારી મહર્ષાની ફરમાસથી
મગધવાર, તા. ૧૫ મી અક્ટોબર ૧૯૦૭ ની રાત્રે

૨ ધાબીતલાવ ૩૦ કાં હાંવમા.

રચનાર, કથનાર તથા પ્રગટ કરનાર.

ડી. એન. પટેલ.

ખીલ આદતી

સુ. અ. ૧૯૧૫.

કીર્મત આના બે.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
ગુજરાતી કૉપીરાઈટ સત્ર

7-12 ૪૫૩૬

**" I expect to pass through this world
but once. If therefore, there be any kindness
I can show, or any good thing I can do to any
fellow-Human Being, let me do it NOW for
I shall not pass this way again."**

OMAR KHAYAM

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગત્રરાત્રી ક પીરાઝિટ પ્રિમાગ]

અનુક્રમાક ૫૮૩૮ વર્ગાક

પુસ્તકનુ નામ ૫૪૪૪૮ શરે ૫૫૨

વિભાગ ૬-૧૪

દુનિયાની દગલખાણ.

ગાયન. પીલુ સરંપરદા.

આ દગલખાજ દુનિયાના છે ગગ ન્યારા,
હમદીનો-કરો કંઈ ખ્યાલ જરા મેહરખાન,
દીલ તડકે છે સુણી હકિકત, ગયુ કેમ દરાન — ૧
અફલાક સીતમેનર, કોઈ કીધો તે કાળો,
હમદીનો-લુટાઈ ગઈ શાહી ને શાન.
શૂ શૂ સિતમ સહી મુવો તમારો યઝદઝદના મુલતાન.
ગઈ ગઈ પુરાણી ધન પારની કિયાની,
જેણે જગત પર કીધી સારી મુલતાની,
હમદીનો-દુશમન થઈ રહીયુ આસમાન—દીલ તડકે છે. ૨.

દોષ કીધો ખુશરો પરવીજે આળ યઝદઝદના શરીર ઉપર
નહેસ્ત નીશાંણી જોઈને.

ગાયન. પીલુ

આહા ! એ જનની નીશાંણી.
ભડકી અગનમે બદન બલે,
રૂમ રૂમમે તપત તપે,
જંઈ આળ બહુ મન જળે - ૧
તનમન બહુ ગુનવર્ગ ગયુ,
કોઈથી તે છલ છલે—
હરતુ-રમતુ-હરતુ-રમતુ -
આળ જોઈ કંઈ નહી કળે - ૨

ગમ કીધો શાએર ફેરફારીએ કિયાનીઆનુ તખત લેવા
આરખોએ ખાએશ કીધી તે મારે.
મસનવી.

“ જે શીરે શુતર ખુર્દનો સુસમાર,
અગઅરો ખર્ગએ રસી દસ્ત કોર
કે તખતે કયારા કુનન્દ આરખુધ
તુફ ખોંબ બર ચરખે ગરદાન તુફુધ

માંગણી કીધી આરખ એલચીખાતાંના વડાએ,
ચઝદઝર્ની દરખારમાં.
સીંધ—ભેરવી.

મુણુ શાહે ધરાન તુ કલામ હમારા
લા ધલા, ધલ અદલાહ, મહમદ યા રસુલ-અદલા,
એ દીન મહમદીના છે, કલામ પીયાગ—૧
કટાવ.

અફસર જમીન ધરાનનો માલેક છે તુ દાદગર,
એ યઝદઝર્ પ્રીરોજગર, તુ ખ્યાલ કર, એક દમ બર,
તુ કર નગર એમર ઉપર,
ખાવર હમારી દીન કર—અદલાહ
ગેરુગે નહી, રાખીશુ નહી, હમ શાહી તુજની નામવર-અદલાહ
તે પેશતર વીચાર કર, ગેહશે નહી સર તન ઉપર,
જરોજબર થઈ બેકદર, કરશુ ફના સમશે કમર

તાનાજનીના સખુન સુણાવ્યા, અરખોએ યઝઝરદની
દરખારમાં.

પીલુ-હસા.

શાહી જશે મફાયનમા તારી મરી,
નહી રહેશે યઝઝરદી કિરતી જરી
નહી કરે કબુલે જો દીન મદ મદી
નો આવી ધગનની અજલની વડી.
મદભરી જવાની 'ને જોયનીયા,
આ ખલડત ફાની છે ધુલધાનીઆ
પડી જગે જુવો રગે આસમાનીઆ,
લખી સરજતમા હોએ જે દુએરાનીઆ

પુકાર કીધો યઝઝરદે અરખો ઉપર ગુરમે થમને.

ગાયન—દેસ.

રે એ જગલી રહેઝન, ખામોસ તારી જખાની,
પુર ફન્, બધ કર, બસ તારી ચ અલાઈ અતુગમ,
છોરી દે, છોરી દે ખ્યાલી તારી ભારી શરીકાઈ,
દારે ત્યાગે થાશે પગેશાની—રે એ જગલી—૧
પડી જગે કરે સર કલમ હુમંગે,
હુઝ ઇસલામી અરખ મકારો,
સાસાની શાહીને લના લાલ થયો તમાગે,
તુફાની—યુમાની—ઇસલામી,
નારી તારી મારે તમને સાસાની ઇરાની—રે એ જગલી.

ચઝઢાંપરસ્તી દીનને ઇરાંનમાંથી નાખુદ કરવા માટે
મળેલાં ફરમાન વીશે આરખોનો એકશર.

ગાયન. રાસીઆ.

રસુલ પર મરે કુલ ઇસલામ,
ધા, ધા મન મેલુ તુજ હોય — ૧
દોસ્ત ખુદાનો, નખી હમારો,
હારે કરી ને ગયો એવુ ફરમાન,
ગયરવી ખાલી કંગે દુનિયા,
હારે મુસલમાન હોય નહીં જે કાય — ધા ધા — ૨
એક હાથમા ફરાન પકડી, બીજે હાથ તલવાર,
જે દીન કરશે કયુલ મહમદી
તે જ તત મુખ ભેય — ધા, ધા — ૩

જંગના મેદાનમાંથી પેગામ લખ્યો સીપેહસાહાર ફસતમ
બીન હોરમઝદે. પાતાના ભાઈ ઉપર.
(શીરદોસીના સખુનોમા)

મનસર્વી.

દેવે મન પોરઅઝ ખુન, શોદો ડછ ઝર્ફ,
દહાંત ખુસ્ક વ લમાહા પોરઅઝ ખોદે સર્દ
ક તો મન શુદમ પહેલવોંત અઝ મીઓંત,
ચુનીન તીરે શુદ બખ્તે સાસાનીઆન

x

x

x

x

ચુનીન ખીવફો ગસ્ત ગરદોન સેપેહેર,
 દેઝમ ગસ્તો ઝેમા યેબારીદ મેહેર,
 એ રોઝે સેપેહરી કસ ઓગાહા નીસ્ત,
 ન દોન-દ કે ઇન રજે કુલહા નીસ્ત

x x x x

- તુરો અયે ખીરોદર તન ઓઝાદ બોદ,
 દેએ શાહે ઇરોન યેનો શોદ બોદ
 કે ઇન કોસ્તી દખમ ગાહે મનઅસ્ત,
 કદન જહીશનો ખુન કોલાહે મનઅસ્ત

દુવા ગુજારી આરખાએ ગાલેખ-ખીન-અખદલાની
 ફતેહ માટે જ મના મેદાનમાં.

ગાયન. ૭ બેદી-૭ દલા.

યા અદલાહ ! યા અદલાહ !
 દે ફતેહ પહેતવાન તુ ગાલેખ-ખીન-અખદલા
 યા અદલાહ, યા અદલાહ,
 તાર તુ મુસ્કીલ હમારી દુર કરીને આ બલા
 કઈ મુવા, કઈ મુવા,
 પારસીને હાથ ઇસલામી હમારા બલબલ
 નર બલા, નર બલા,
 તમ મુવા છે દીન થડી, જતનમે મગશે મુલા

દરકસે કાવેઆનીની ખુવારી બાળે ધરાનીઓની હાથ વન્ઝરી.

આસાવરી-જોગીઆ.

થયો ઝુન્ડો કીઆની પામાલ,

ખુગ કાગથી થયો હાલ હવાલ,

પડયા કછ કછ જવાલ,

યા ખુદાયા-હાય ખુદાયા—૧

સૌજ.

લુટાઇ જરથોશ્તી કિરતીની કલગી,

થયો ગુમ લાલ, ઓ દરકસે કાવેઆની

લુટાયા લાલ, ગોહર માલ, હજારો વખાલ,

પડે જગલ, થઇ આબાદી બરબાદી,

ઓ દરકસે કાવેઆની

ડુટે ધરાનીઓ કપાલ, ડડી સરજતની ચાલ,

પડે ગજે મલાલ, થઇ કિગતી કગાલ

યા ખુદાયા-હાય ખુદાયા— ૨

કટાવ.

યારો સુણો હમદીનો સૌ ખ્યાન ધરી પારસી,

શરૂ થાઇ તારીખ તમાગી કમ કરી પારસી

હારી જગે કાદુગી લડીયા લડાઈ પારસી,

જગે નીહાવદ મે મુત્તા લાખો કપાઇ પારસી

થઇ ગયો ધનસાફ સરજતનો, ખોયુ વતન દીલદાર પારસી,

લેખ કરમના નહી ટળીયા યઝ્દઝરદી,

થાયો ભટકનો શાહા, ખેચાર પારસી

‘લેખ કર્મના ફરતા નથી’

ગાયન. લીમપલાસ.

સુણો સખીઓ સમજી લેઓ તમ, લેખ કર્મના ફરે નહી
 ટળે નહી તકફીરની તાસીર, જ્યાં સુધી તે મરે નહી
 લખ્યા લેખ તે નહિ ટળવાના, ફરી ફરી તે કરે નહી,
 મરવાનું જે લખ્યું કર્મમા હોય, કદી તે સરે નથી.
 હોય કર્મમા તખી અગધી, કદીની આખી મળ નહી,
 ગજ એકઠું કરે ગ્જાન, તોળી તેને તે ફળે નહી
 તુટે દોરી આયુશની જ્યાર, ત્યાં વેર કાઢ્યી મન નહી
 સુણો સખીઓ સમજી લેઓ તમ લેખ કર્મના ફરે નહી ૧ ૧
 કર્મ રડાવ, કર્મ હચાવ, કર્મ હાલ તો ગજ કરે,
 કર્મ હીલું જે હોય રાજના, પગ અદર માતાજી કરે
 લાખ પાપ ખસ કરી કરીને બેઠો બેઠો નાજ કરે,
 લખ્યા લખ જે હોય કર્મના, ફકીરને સગાજ કરે.
 લાખો કરો તદ્દતીર તમે પણ, કર્મ વિતા દૂખ હરે નહી
 સુણો સખીઓ સમજી લેઓ તમ લેખ કર્મના ફર નહી ૨

પુકાર કીધો મદદ અને ચારી માટે ચઝઝઝની દીકરીઓએ,
 પોતાની પાકદાંમનના બચાવ ખાતર.

ગાયન. ખમાચ.

જમથી—હારે કાઠ બચાવો,
 ગમથી જલ આ તન મન,
 ધરમ બરહમ અને તોપણ,
 અબલાની દામન બચાવો—જમથી-૧

રાજ તાજ સાજ ખોઈ,
ગમ અલમ પડે હમ પર,
આફત આસમાની જોઈ,
જીવ જાએ, મદદે આવો મનથી-૨

ધમકીના પુકાર કીધા ધરાંની સીંપાહસાલાર ફીરજ ને નીહાવ દેના
મેદાનમાં આરબ જાસુસ ઉપર.

ગાયન. કાંહાનરો-આહાર

અરે હટ જા જા, યો આરબ તુ જા—રે,
એવા દમથી કદી હુ ડર ના, એમ કેમ,
તમ હમ દેઓ, બેશગમ,
જોમ, જોમ, તન મન,
જોગને છોર ના, ડર ડર કતાતાનતન,
છોર ના, છોર ના, મરદાની મારી ઝુકી,
નહસકુ કુદલે સુલતાની—૧
ખુવારી તમારી કર્ ધુમ, કર્ ધુમ
ઓમર ભત્તા ભત્તા જંગી લાવે, જંગે ઓપત્તાવે,
કર કર બક ના, સરકશ કર ના,
જોમ તનમન ધર ના,
સરપર પરવર છે હમ રાહબર,

ધરાન છે તતપર, કરવા વેરીની હાશી—અર હટ જા જા ર.

ગરદીશના જીલમમાથી બચવા માટે શાએરના સખુન.

ગાયન. ઝાઝર.

ડરી અફલાકથી આદમ—સટકનો જા—સટકતો જા
જશે એક દન અગે જાલમ—છટકનો જા—છટકતો જા —૧
ધડી પળમા પકડશે જમ—ચટકનો જા—ચટકનો જા.
કપટ છળ ભેદને હરદમ—ઝટકનો જા—ઝટકનો જા —૨
જીલમ ગરદીશનો કાયમ—ડપકનો જા—ડપકનો જા
લખને વેશ ભેગી વન—ભટકનો જા—ભટકનો ભટકનો જા —૩
અરે ભભેર ના આલમ—અટકનો જા—અટકનો જા
ખટકશે ખાગ માહે મન—ખટકનો જા—ખટકનો જા —૪

અફસોસ કીધો દુનીયાની એવફાક ઉપર ચઝઝરેજ.

ગાયન. હુમીર.

અરેરેરે હાગ, ઓ માયા મરનાની, દુનીયા છે ફાની, હે જવાની,
ખર લે જાણી-નહી છે હાણી, ના કર નાદાની તુ —
ખલક ફલકમા નામ ચઝદા કાએમ તુજનુ,
છોડી દે, ઓ બન્દા, કામ, કાધ, મોહ માયા, મિથ્યા માની—અરેરેરે —
બળવત, કળવત, ખહુ પેહલવાની, રહી નહી જાંઘાની,
નહી ખુદરતની ખામી, છે ચઝદાની વાણી,
વખતો વખતે, બન્દા ચેતી, ચેતી, ચાલજે જાણી —૨

વિલાપ કીધો જરથોશ્તી દીન ધરમ, અને પોતાની
રુઅતની પાયામાલી માટે યઝ્દઝરદે.

ગાયન-હેસ.

ગઇ શાહી સરજત ધરાનની,—તે દીનથી દીલ બેકાર છે,
થયા દીન ધરમ પામાન તમામ—હર ધરાની તે એ પુકાર છે ૧
કીધુ આરબોઅ્ય જેર ધરાન—આતશ કહેલ કીધા વેરાન,
લાખો મુવા નર નાગોઅ્યો—તે પર દરદ હમ્મર છે ૨.
ખોઇ દીન ધરમને તયાલ થઇ—કિસમ કિસમની જફા થઇ,
મુવા ફકન થઇ બેકફન—એ સીનમથી સીનુ શીગાર છે—૩.
જે કરતા'તા મેલવે અમન ચમન --તે કતલ થયા મિગ્લે ગોસપન્દ,
ન દીધુ કોઇએ કફન જરા—આ ગજ્ય અજ્યનો ન પાર છે ૪

મરવના મેદાંનમાં પવનચક્કી આગલ ચાંદની રાત્રે
યઝ્દઝરદની સરજતનુ આખરી મુકાંમ.

ગાયન. પીલુ-ખરવા.

કરી ઝલ ઝલ કરતી ઝલકે રાત ચદાનીગે,
વાઅ્ય હડ હડ,—મન્દ મન્દ લહેકી, મનમાનીરે—૧
મારી ચક્કી ચાલ સ ન ન ન ન ન ન ન ન,
વેગ પવનનો ઝ ન ન ન ન ન ન ન ન,
હમ હમ કરતી, ધમ ધમ કરતી,
બુ મની જાણે દીવાનીગે—૧

કંઠાવ.

ભરે રથ આઘમ દમ તારો, ના પામે કોઇ પાર તહારો,
 દુખ સકટના સરપર ભારો, ફરે જગેજગ કરી પુકારો
 યોઇ રાજને તાજ શાહી, થયો પત્રકમા ફકીર ભાઇ --
 બનબન ભટક ગમને ખાઇ, સરપર તેના અજન ધાઈ,
 જઇ ચહડ્યો ત્યા ગાફેલ થાઇ, ને યોદ્યો ખુદાની સીફત ગાઇ
 કેવી હન્દ ફન્દ કરતી સરજત ચારી મસ્તાની કે
 ગઇ હોશ થઇ બેહોશ, રહી નહી મુતનાની કે —
 કિરતીબરી ભારી શાહી સાસાની,
 ગરદીરો કીધી તેની ધુલધાની કે,
 હાય—હાય—હાય રે—હાય—
 મારી વાણી, માની લજે, બન્ના સાચી ગણા—મેજે—રે

શાએર ફેરફરિસીનેા યઝ્ઝઝની હાલત ઉપર વિલાપ.

મસનવી.

ચુનીન અસ્ત રસ્મે મેરોએ ફરીયા,
 ફરોઝશ ખુલદઅસ્ત પસતશ નસીયા,
 બેદાનનો કે ખીદાર બદઅખ્તે ઉઇ
 બેગરદુન કશીદી ફલક તખ્તે ઉઇ
 * * *
 અગર બખુરદી, દર જહા દેલમખન્દ,
 કે નૌબદ બેફરબૌમ અજુ બેઝ ગઝન્દ,
 એ બન્દી દેલ અદર મેરોએ ફસુસ,
 ક હઝમૌન બેગુશ ઓએદ ઓવોએ કુસ
 * * *

મારે ગરદીશ !

ગાયન—ગૌરી.

દોરે દુનિઆનો છે જલ્લમ જીવો, આ દુનિયામે,
ના કોષળી બચી બેગમ મુવો, આ દુનિયામે—૧
કિંધા'તા નામ અ મર, મરોરકથી મગરેબ જોણે,
તેબી ફના ફાની મે થઇ, બેદમ મુવો આ દુનિયામે—૨
દમ ગયા છે દમ્પતીના, ના રહ્યા લાખોપતી,
એક દન છે ખાક ગિસ્તર કા રવો, આ દુનિયામે —૩

સ સારનુ સુકાન ! પૈસો અને ફેશન !

પીલુ.

પડી પૈસાને હાથ સારી દુનિયા તમામ,
નહી આલે જગતનુ કઇ જરાબી કામ

દુહો.

જીવો જગત છે જરને વસ, જર વન સુહનો સ સાર,
નાવ દુબે સ સાર નીતીની, મૂવા સેકડો ઠાર
સુણો સખીઆ દુનિયા આલે, ગાજે પૈસાથી,
દુબે નીતી ને તરે અનીતી, આજે પૈસાથી
આલે લાત અને મુકી ને ઠોસાથી કામ પડી પૈસાને —૧

પૈસે સગા, પૈસે વાહલા, દીવદારી પૈસાથી,
 ગાડી, ઘોડા, વાડી, પ્યારી નારી, પૈસાથી
 બાપ બેહન 'ને ડીયર ડારલીંગ, જય વારી પૈસાથી,
 હોય પવનથી જેથી હલકા, થાય બારી પૈસાથી.
 ફરે વાડી 'ને ગાડી 'ને લછન હરામ પડી પૈસાને.—૩

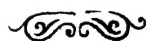
કાકા—મામા કહેવાના, ને ગાઠે હોય તે લેવાના,
 ધણીઆણી નહી રહેવાના, ને પૈસા વગર ધુમ ધોવાના.
 સાસુ સસરા જોવાના, ને પૈસા ઉપર મોહવાના,
 દીકરીને રીત ઓળી પડી, તો જમાપ આટલે રોવાના.
 હોય પૈસા તો કાણોથી પરણે મદામ પડી પૈસાને —૪

ચલ ચલ કરતી ફાઇટીનો 'ને જુમ પૈસાથી
 મોટોરની રસ્તા ઉપર જુમ પૈસાથી
 સ્ટેન્ડીંગ કોલર, 'ને નેકટાઇ ઉપર માર પૈસાથી,
 થયા ઘોડાની સરત અદર કાર, પૈસાથી
 આવે લુલા, ને લગડાને પૈસાથી હામ. પડી પૈસાને —૫

સેન્ટ, લવન્ડર, પદ્ ને પાઉડર, કિસ-મી-કવિક-પૈસાથી,
 હાથમા પકડે મદનાકા—કેન, પૉકીંગ—સ્ટ્રીક પૈસાથી.
 કેશમીર અને આલપાકાના સુટ પૈસાથી,
 અને જાગત્રા ચીરટ લખ, હૅન્ડસમ જુટ પૈસાથી
 કરે તારી-મારી ખેસાને ખુરા કલામ પડી પૈસાને —૬

સાકડો સેથો, કમર ટગ, ઉફરા આલ પૈસાથી,
 મધમધતા રેસમના રમાલ પૈસાથી.

બની જગલા ફરે દીકરા, માએ કહે મરી જાઉં,
 દીકરો લાગે નકરો જાણે 'ગોવાના ઘે-પાંઉ,'
 નહી—સોડતુ ઠેકાણું હમ પડી પૈસાને—૭
 બની ઠની ને તગ તતરખધ, જીવો 'મીસીસનો' હાઠ,
 લાખા સદરા, ટુકડી ઝાંચ, ને કાલા કાલા હાથ '
 ફેફલટકતી 'એગ' હાથમા, નિકને ધરથી બહાર.
 પડ હાથના ધરતા મરવા, જેમ મીસીસનો કારમાર !
 રે ધાધન, ને ધરપચ ને પોકલ દમામ પડી પૈસાને—૮
 મારની ચાલે ચાલીને, તીતર મુવા હળર,
 જાખા સુજે ચાલીને, ટુકડા થયા છે ઠાર
 પા જેમ પાડરણા જેણે તારયા છે હ મેશ,
 ગયા સસાર છતી, એમા ફર નવ લેસ
 છે ચતુર, ને શાણા ને પુરતા કમામ,
 'છે મરવાને મોતી મિતકુલ હરામ.' પડ પૈસાને—૯



“ધી કોટ પ્રીન્ટિંગ પ્રેસ” મા માણેકજી જીવણજી તવરીઆએ નં ૧)
 પાસી બજાર કોટ, કોટ, મુબમ મધે જાણુ છે

૩૦ ધનજીલાઈ, નવરોજી પટેલે એડવર્ડ બીજડીંગ લેમીગતન રોડ, મધે
 પોતાને માટે જખાવી પ્રગટ કીધુ છે

